

РЕЦЕНЗИЯ

От: От: проф. д-р Даниела Милчова Фесчиян, УНСС, катедра „Счетоводство и анализ“, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“

- 1. Научна степен „доктор“, диплома № 26904 от 23.08.2000 г., протокол 16 № 10 от 20.06.2000 г. на Научна комисия на ВАК при МС на Р България.**
- 2. Научно звание (академична длъжност) „професор“ по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“, свидетелство 29 от 2014 г., протокол № ФС-11 от 15.12.2014 г. на Финансово-счетоводен факултет при УНСС.**

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1135/ 07.04.2025 г. на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: Симеон Любомиров Георгиев

Тема на дисертационния труд: **„Съвременни фундаменти при
отчетността на застрахователите“**

Информация за дисертанта

Докторант Симеон Григров се е обучавал по докторска програма към *катедра „Счетоводство и анализ“*, *Финансово-счетоводен факултет* на УНСС по *научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“*, Професионално направление 3.8. Икономика съгласно. Зачислен е в докторантура със Заповед на Ректора на УНСС № 1014/29.03.2018 г. Обучението е осъществено в *задочна* форма, субсидирано от държавата, през периода 12.03.2018 г. до 12.03.2025 г. Първоначалният срок на обучение в докторантура е четиригодишен, след което е удължен до 12.03.2023 г. със Заповед на Ректора на УНСС № 382/25.02.2022 г. Обучението в докторантура е прекъснато по семейни причини за периода за едногодишен период /01.02.2023 г. до 01.02.2024 г./ със Заповед на Ректора на УНСС № 39/13.01.2023 г. и повторно за още една година /до 01.02.2025 г./ със Заповед на Ректора на УНСС № 768/19.03.2024 г. Дисертантът е отчислен и му е даден ход за защита въз основа на Решение на Катедрения съвет на катедра „Счетоводство и анализ“ /Протокол №610.03.2025 г/ и решение на Факултетния съвет на ФСФ /Протокол ФС -08/41.03.2025 г./.

Дисертантът успешно е положил всички докторантски изпити в хода на своето обучение. Кредитите от публикационната му активност са 20, от изпълнението на индивидуалния план на докторанта са 60.

Кратки биографични данни за дисертанта

Симеон Григоров е завършил Бакалавърска степен през 2000 г. и Магистърска степен през 2004 г. по специалност „Счетоводство и контрол“ в УНСС и Магистърска степен през 2002 г. по специалност „Корпоративни финанси“ във Великотърновския Университет „Св. Св. Кирил и Методий“. От 2011 г. е вътрешен одитор в публичния сектор към Министерство на финансите, а от 2012 г. Дипломиран експерт – счетоводител, регистриран одитор. Работи като дипломиран експерт-счетоводител,

регистриран одитор и е управляващ съдружник в одиторско предприятие от 2014 г. до момента. Притежава необходимия професионален опит в областта на счетоводството, на независимия финансов одит, на данъчните и правни консултации. Осъществява независим финансов одит на нефинансови предприятия от частния сектор и на проекти по ОП „Развитие на човешките ресурси” и по ОП „Регионално развитие”.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е структуриран в увод с обем от 8 стр., три глави, с общ обем от 176 стр., заключение с обем от 6 стр. и библиографска справка включваща 62 източника на кирилица, 97 източника на латиница и 42 нормативни регламента. Представени са и две приложения, списък на таблиците и фигурите и списък на използваните съкращения в дисертационния труд. Главите в дисертационния труд са сравнително балансираны в обемно отношение.

Дисертационният труд е добре структуриран. Структурата на дисертационния труд позволява прилагането на изследователски подход и ясното открояване на заключения, обобщения и приноси.

- *Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; обекта; предмета; основната теза на дисертационния труд*

В увода е подчертана актуалността и обществената значимост на изследваната проблематика, с което докторантът аргументира избора на темата. **Темата** на дисертационния труд е актуална и обществено значима. Изследването на въпросите свързани със съвременните фундаменти при отчетността на застрахователите е полезно и ценно в теорията и практиката на счетоводство. Разработването и апробирането на насоки за усъвършенстване на финансовата и нефинансовата отчетност на застрахователите свързано с разработването и внедряването на модерни практики за тяхното функциониране и развитие и цялостното усъвършенстване на информационните им системи е сред ключовите приоритети в съвременния бизнес модел. В този смисъл представеното от докторант Григоров изследване се определя като значимо и актуално с ясно открояващи се приноси моменти, добре систематизирани чрез ясно представяне на критериите за докладване на устойчивостта на застрахователите, разработване на модел за отчитане на устойчивостта на застрахователите и конкретни препоръки към финансовата и нефинансовата им

отчетност. В допълнение подчертавам, че в България все още има ниска публикационна активност и начално апробиране по проблематиката засегната в дисертационния труд в теорията и практиката на застраховането в България. С тези споделени мисли искам да подчертая, че тематиката на дисертационния труд е актуална и обществено значима.

Правилно са формулирани предметът и обектът на изследването, изследователска цел и набелязаните задачи за нейното постигане. Изследователската теза е ясно изразена.

В увода е отделено внимание и на методическия инструментариум на изследването, като се предвижда използване на богат набор от изследователски методи. Ясно са отразени изследователската теза, методологията и ограниченията на изследването. Считам, че общите параметри на разработката съответстват на темата на дисертационния труд и са вярно и точно дефинирани. Това е предпоставка за задълбочено и сериозно разглеждане на проблематиката, което предполага достигане до значителни изводи и резултати.

Глава първа е с наименование “Теоретични основи на отчетността на застрахователите” и е с обем от 68 стандартни машинописни страници. Тази глава е с по - голям обем от останалите две, което говори за лек дисбаланс на дисертационния труд. Главата има теоретичен характер и съдържа три ясно обособени части - исторически преглед на развитието на финансовата отчетност на застрахователите; проблеми на съвременната нормативна уредба на отчетността на застрахователите и предизвикателства пред отчетността на застрахователите за докладване на устойчивостта.

В тази глава положително оценявам представеното цитиране на публикация на проф. Тотев от 1979 г., в която професорът аргументира необходимостта от разширяването на обекта на счетоводството с включване на елементи от устойчивостта. Похвално е представянето на първото у нас, а може би и сред първите в Европа изследване по проблемите на устойчивостта, както и опитът да се обоснове значимостта и непреходността на приноса на проф. Тотев.

Отделено е място на приносите Патриарха на счетоводството в България - проф. Димитър Добрев, в трудовете посветени на учението за отделното стопанство.

В останалите текстове на тази глава положително оценявам и задълбоченото изследване на докторанта свързано с представяне на регулаторната рамка за отчитане на устойчивостта от застрахователите. Представени са регулаторните изисквания за отчитане на устойчивостта, като са систематизирани съобразно приложимите европейски директиви, стандартите за отчитане на устойчивостта (европейските и стандартите съгласно глобалната инициатива за отчитане) и стандартите за оповестяване на устойчивост по МСФО. Високо положително оценявам приложения изследователски подход при систематизирането и представянето им като препоръчвам на докторанта да засили аргументацията на собственото си мнение при представянето на изводите и обобщенията в края на главата.

Глава втора е с наименование „*Методологични проблеми на отчетността на застрахователите*“. Тази глава е в обем от 57 страници структурирани в 3 отделни точки. Съдържанието е структурирано подходящо, като докторантът засяга методологичните проблеми свързани с информационното осигуряване при изготвяне на финансовите отчети и докладите за устойчивостта на застрахователите. Представено е задълбочено анализиране на МСФО 17 Застрахователни договори и директивата за Платежоспособност II, като на моменти е допуснато типичното за докторантите пренасяне на „учебнически стил“ в изложението на доктората. Положително оценявам представените методологични въпроси, свързани с докладването на устойчивостта, двойната същественост и ролята на застрахователите като индивидуални инвеститори в контекста на отчитането на устойчивостта, както и представеният модел за отчитане на устойчивостта.

Обобщено - втора глава на дисертационния труд заслужава висока положителна оценка, в нея са представени приложни модели с приносен характер и при това докторантът в голяма степен е успял да избегне изпадането в „юридически фетишизъм“ независимо от нормативния и характер и големия обем на анализиранияте нормативни актове. Положителна оценка заслужават и представените фигури.

Подчертавам, че ми импонира подходът на докторантът да представи обобщения и изводи от изследванията и разсъждения си в края на главата, което прави по-видимо обвързването им с изпълнението на набеязаните задачи.

Глава трета е с наименование *“Модел за отчитане на устойчивостта на застрахователите”*. Разработена е в обем от 51 страници структурирани в три основни точки. В тази част на дисертационния труд докторантът представя резултатите от проведено емпирично изследване. Изследването е извършено с използването на разработена от докторанта Анкета за тестване на степента на готовност/съответствие на застрахователите с модела „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“. Въпросите са структурирани в четири базови раздела. Анкетирани са различни заинтересовани групи, свързани с отчитането на устойчивостта на застрахователните дружества. Получени са 21 отговора. Проучването е проведено в периода 15.01.2025г. – 27.01.2025 г. в електронната платформа на УНСС. Докторантът е обработил резултатите от анкетата и е извършил подробен анализ на получените отговори по всеки въпрос от анкетното проучване. Представени са много добре систематизирани и обосновани изводи за готовността на отговорните лица при застрахователите да докладват устойчивостта, съобразено с предлагания от докторанта модел „пътна карта“. Високо оценявам представените на стр. 180 и следващите, препоръки за по-ефективно отчитане на устойчивостта. Именно тези препоръки изпълняват поставената задача 3 в увода на дисертационния труд за открояване на проблеми на информационното осигуряване на отчетността на застрахователите и според мен има приносен характер

Илюстративният материал на разработката е достатъчен, подходящ и съответства на изследователските разсъждения, към които е представен. Състои се от 24 броя фигури и 24 броя таблици, които са качествено представени. Включени са в основния текст на труда и допринасят за по-добра яснота, разбираемост и аргументираност.

Представени са две приложения. Тези приложения имат връзка с основния текст и са полезни за установяване на показатели, изводи, обобщения и препоръки по изследваните въпроси.

- *Използвана научна литература (оценка на осведомеността на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд).*

Налице е достатъчно богата библиографска справка. Темата на дисертационния е широко дискутирана, но не достатъчно изследвана. Ползваните литературни

източници включват трудове на български и английски език, интернет адреси, нормативни и други документи. Приложената библиографска справка показва висока осведоменост на докторанта по темата на дисертационния труд. Литературните източници са ползвани коректно като са спазени правилата за научна етика.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Постигнатите резултати в дисертационния труд са с научно-приложен характер. В първа глава изводите и резултати са в областта на проблемите на съвременната нормативна уредба на отчетността на застрахователите, както и изследване на новите предизвикателства /методологичните проблеми/ пред отчетността на застрахователите, свързани с отчитането на устойчивостта. Проучено е разнообразието от стандарти за отчитане на устойчивостта и е изложена необходимостта от тяхното синхронизиране. Чрез тях са изпълнени първата задача, дефинирани в увода на дисертационния труд. Във втора глава изводите и резултатите са по отношение на методологичните аспекти на финансовата и нефинансовото отчетност на застрахователите и предизвикателствата свързани с изцяло новата рамка на нефинансовата отчетност на застрахователите. Идентифицирани са проблемите при събирането на информация за оценка на риска за устойчивост и предизвикателствата свързани с отчитането на устойчивостта. Чрез тях е изпълнена дефинираната от докторанта втора задача. Постигнатите резултати в трета глава са свързани с емпирично изследване и отразяват изпълнение на трета и четвърта задачи, за постигане на целта на дисертационния труд, а именно създаването и апробирането на емпиричен модел на база на който да се дадат насоки за усъвършенстване на докладването на устойчивостта на застрахователите. Чрез постигнатите резултати и изпълнените задачи целта на дисертационния труд е осъществена. Използваната методология съответства на представената в увода.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертантът посочва четири приноса, които систематизира в две категории – два са теоретико – методологични и два са приложни. Приносите са коректно дефинирани и съответстват на съдържанието на дисертационния труд и на обобщените изводи и резултати от изследването.

Основните научно-приложни приноси в дисертационния труд са представените съвременни фундаменти за финансовата и нефинансовата отчетност на застрахователите и систематизираните критерии за създаване, отчитане и оповестяване на информацията за устойчивостта на застрахователите, разработените показатели за измерването на устойчивостта на застрахователите, разработеният приложен модел „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“. С приносен характер е анкетното проучване и обобщаването на резултатите от него, чрез което се доказва необходимостта от предложения от докторанта модел за усъвършенстване на отчитането на устойчивостта на застрахователите.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторант Симеон Григоров е участвал е с научни доклади в седем Международни научни конференции в България и в чужбина. Автор е на статии, публикувани в Научните трудове на УНСС и в други специализирани български и международни научни издания, както и на приложни модели на данъчна и счетоводна тематика в международни издания. Публикациите са следните:

1. Григоров, С., (2025), „Специфични оповестявания в докладите за устойчиво развитие на застрахователните компании”, доклад, предаден за участие в Международната научна конференция „Счетоводство, дигитализация, устойчивост – наука и практика“ по случай 105 – годишнината на катедра „Счетоводство и анализ” при УНСС, която ще се проведе през м.03.2025 г.
2. Григоров, С., (2022), „Специфични особености на дейността на актюерите на застрахователните компании в условия на дигитализация”, статия, Научни трудове на УНСС, т.1/2022 г., с.299-310, ИК – УНСС ISSN (online): 2534-8957; ISSN (print): 0861 9344; <http://unwe-research-papers.org/> <https://doi.org/10.37075/RP.2022.1.13>
3. Grigorov, S., (2021), New requirements that insurers face in a situation of global health crisis (Нови изисквания, с които се сблъскват застрахователите в ситуация на глобална здравна криза), участие с доклад на 11th International Conference on Application of Information and Communication Technology and Statistics in Economy and Education ICAICTSEE – 2021, November 25 – 26th, 2021 University of National

and World Economy: Conference Proceedings (pp 473-478). Publishing Complex – UNWE

4. Григоров, С., (2020), „Ролята на актюерите в застрахователната отчетност в условия на дигитализация” доклад, изнесен на организираната кръгла маса „Изследване на възможностите за прилагане на електронен държавен изпит за специалност „Счетоводство и контрол”, ОКС „Бакалавър”, дистанционна форма на обучение” по проект НП-4-20, 14.12.2020 г., катедра „Счетоводство и анализ”, УНСС, София.
5. Григоров, С., (2020), „Актюерските оценки и тяхната значимост за финансовата отчетност на застрахователите”, участие с доклад на Юбилейната Международна научна конференция по повод 100-годишнината на катедра "Счетоводство и анализ" на тема: „ПРИНОСИТЕ НА СЧЕТОВОДСТВОТО В ИКОНОМИЧЕСКАТА НАУКА“, УНСС, 20.02.2020 г. и в Сборник с доклади от Юбилейна международна научна конференция по повод 100-годишнината на катедра „Счетоводство и анализ” „Приносите на счетоводството в икономическата наука”, ИК на УНСС, 2020 г., София, с.457-464, ISBN 978-619-232-278-6
6. Григоров, С., (2019), „Особености при инвестирането на активите и отчитането на пасивите на застрахователните дружества в България”, участие с доклад на 23-та Международна научна конференция на Institute of Knowledge Management – Skopje, „Knowledge in practice”, 13-15.12.2019 г. и статия в International journal “KNOWLEDGE”, Institute of Knowledge Management, Skopje, Scientific Papers, Vol.35.1, м.12/2019 г., р.41-46, ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X
7. Григоров, С., (2019), „Особености в облагането на недвижими имоти в България”, участие с доклад на Международната научна конференция „Авангардни научни инструменти в управлението `2019", 05-11.09.2019 г. в Равда, България и статия в „Vanguard scientific instruments in management”, 2019.

Публикация от 1 до 6 са индексирани в SEOOL. С посочените публикации получените резултати в дисертационния труд са в достатъчна степен разпространени в научната литература.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява достоверно съдържанието на дисертационния труд. Представени са по-важните и основните съждения, виждания и становища на докторанта по разглежданата проблематика като е следвана структурата на разработката. За илюстриране на доказаната авторова теза и потвърждаващите я хипотези в автореферата се представят подбрани от автора фигури от анкетното проучване. Акцентирано е върху сериозната емпирика, която е представена в дисертационния труд.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Повечето от направените по време на вътрешната защита в Катедрата предложения и бележки по структурата и съдържанието на дисертационния труд, по формулирането и структурирането на приносите и на автореферата към него са приети и добросъвестно отразени от докторанта.

В определени части от дисертационния труд се отделя голямо внимание на основни понятия, дефинирани в учебните пособия и в приложимата нормативна уредба, което е типично за младите изследователи. Добре би било в следващите си изследвания докторантът да засили научната обоснованост на изследователските резултати, с което ще постигне и по-голяма аргументираност при отстояване на предложенията си.

Представените критични бележки не омаловажават постиженията в дисертационния труд.

Предлагам по време на защитата докторантът да систематизира и представи предимствата и недостатъците на предложения в трета глава модел за отчитане на устойчивостта на застрахователите наречен „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“.

7. Заключение

Представеният дисертационен труд има завършен вид с приносен характер в областта на отчетността на застрахователите. Коректно са обособени приносите от

изследването на докторанта. Литературната осведоменост на автора е на необходимото ниво. Добавям и положителните ми впечатления от положените усилия и работа на докторанта за подобряване на дисертационния труд, постигане на добри резултати и обосноваване на приноси.

Цялостната ми оценка за дисертационния труд е положителна. Той представлява самостоятелно, завършено и оригинално научно изследване. Изпълнени са наукометричните критерии за дисертационен труд. Това е основание за положителната ми оценка и предложение към членовете на Научното жури да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” на Симеон Любомиров Григоров.

11.05. 2025 г. / София

Подпис:

Забележка: Препоръчителен обем за рецензия относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“: 7 стандартни страници.